



Kjønns herpes

Kun to av ti personer som er smittet av herpes på kjønnsorganene vet at de er det.

Herpes i ansiktet (forkjølelsessår) og i underlivet (kjønns herpes) skyldes to varianter av herpes simplex virus, type 1, HSV-1 og type 2, HSV-2.

HSV-1 kan finnes på kjønnsorganene og i ansikt/munn, mens HSV-2 finnes stort sett bare i området ved kjønnsorganene.

Tidligere regnet vi med at fire av fem av dem som hadde herpes nedentil var av type HSV-2. Nå regner vi med at cirka halvparten av nye tilfeller av kjønns herpes skyldes HSV-1. Det finnes ingen behandling som utrydder herpesvirusene fra kroppen, men det er medikamenter som effektivt begrenser hyppigheten og omfanget av tilbakefallene.

Herpesviruset er et virus som lever i dvale i en nervecelle og kan smitte når viruset reaktiveres.

Hvor lang tid går det fra jeg blir smittet til jeg merker sykdommen?

Tiden fra man blir smittet til man får symptomer, kan være svært forskjellig. Noen får plager etter et par dager, andre først etter flere uker eller måneder og noen får aldri symptomer.

Det er avhengig av personen som blir smittet sitt immunforsvar. De som får symptomer raskt har som regel ikke hatt noen kontakt med HSV-1 tidligere. De som har hatt herpes på munnen tidligere (HSV-1) kan ha lengre inkubasjonstid med nytt herpesvirus (HSV-2).

Hvordan merker jeg at jeg har herpes?

Symptomene ved herpes er avhengig av hva slags type utbrudd man har. Ved et førstegangs utbrudd, får pasienten kløe, svie, smerter og mange blemmer/sår nedentil. Samtidig hovner lymfeknutene i lysken opp og blir til smertefulle kuler.

Ved siden av dette følger det gjerne feber, hodepine, ledd og muskelsmerter og nakkestivhet med. Heldigvis får ikke alle som får førstegangsutbrudd samtlige symptomer. Smertefull vannlating gir vanligvis de største plagene.

Førstegangsutbrudd varer omtrent to-tre uker og går over av seg selv. Et slikt utbrudd har man bare en gang, og det blir aldri siden så stort eller smertefullt. Førstegangsutbrudd med herpes kan også føre til sykehus-innleggelse.

Senere får man tilbakevendende utbrudd og de er ikke så utbredte. Da oppstår det et begrenset område med blemmer som etter hvert blir til et skorpebelagt sår, før det gror uten å etterlate noe merke. Hvis utbruddet sitter på slimhinnen, vil blemmeperioden være så kort at du ikke merker dem, men du vil se små, runde sår i grupper. Disse er smertefulle. Av og til kan lymfeknutene hovne opp også ved slike utbrudd. Før utbruddet kommer, kjenner mange at området hvor såret vil oppstå blir sårt og klør. Da vet de at et utbrudd er på vei. Slike utbrudd varer fra fem-sju dager i gjennomsnitt.

Når er jeg smittsom?

Personer med herpes (spesielt HSV-2 på kjønnsorganene) er smittsom for andre fra de merker at utbruddet kommer, altså før såret/blemmene er synlige til utslettet er borte.

Noen kan være smittsomme uten at de har noe sår eller symptomer.

Fører herpes til skader?

Nei, det er ikke skadelig for personen. Hos gravide kvinner er det dog ikke uten problemer for babyen. Hvis hun får et førstegangsutbrudd tidlig i svangerskapet, kan det føre til abort.

Hvis man har et utbrudd ved fødselen, kan babyen smittes. Dette kan være meget farlig, fordi babyer har lite forsvar mot virusinfeksjoner. De kan derfor bli meget syke, med hjernebetennelse som den mest fryktede følge. Du bør derfor informere doktoren som følger deg i svangerskapet om at du har herpes.

Tidligere ble det foretatt keisersnitt hvis det var fare for smitte til barnet ved fødselen, men nå kan man behandle moren i siste del av svangerskapet slik at hun ikke får utbrudd. Før mente man at herpes kunne føre til kreft på livmorhalsen, men nyere forskning har avkreftet dette.

Hva er behandlingen?

Herpes er en virusinfeksjon og det finnes derfor ingen behandling som kurerer den. Det er allikevel behandling å få som demper symptomene og tildels undertrykker utbrudd.

De eneste effektive medikamenter til å undertrykke utbrudd, inneholder aciklovir eller valaciclovir. Disse kan gis i form av reseptbelagte tabletter, og virker slik at viruset ikke formerer seg når virus frigjøres fra nerveceller.

Aciklovir eller valaciclovir kan gies ved førstegangsutbrudd for å forkorte tiden for plagene, og er standardbehandling ved uttalte plager. De tilbakevendende utbrudd kan også behandles dersom de er plagesomme. Disse varer fra fem til sju dager, går over av seg selv og etterlater ingen spor på huden. Det er viktig å starte behandlingen straks symptomene melder seg.

De personene som har mange utbrudd i løpet av et år, eller plagsomme utbrudd kan stå på kontinuerlig tablettbehandling i seks-tolv måneder, slik at nye utbrudd forhindres. Når man står på kontinuerlig forbyggende behandling vil også sjansen for å smitte partner være mindre.

Hva kan jeg gjøre for å unngå å få herpes?

Kondom beskytter mot seksuelt overførte sykdommer og ved alltid å bruke kondom beskytter man seg også mot herpes. Herpes kan smitte fra munn til kjønnsorganene ved munnsex. En partner med forkjølelsessår kan smitte dette til den annens kjønnsorganer. Det er viktig å være klar over dette.

I et parforhold hvor den ene parten har tilbakevendende kjønns herpes, bør dere bruke kondom hvis dere er i tvil om man har et utbrudd eller ikke. Ved tilfeldig seksuell kontakt bør bruke kondom uavhengig av om du har utbrudd for å være helt sikker på ikke å påføre en annen en herpesinfeksjon.